

Michael Winterhoff

Kodėl
mūsų
vaikai
viršta
tironais

Michael Winterhoff

Kodėl
mūsų
vaikai
virsta
tironais,

arba Prarasta vaikystė

Iš vokiečių kalbos vertė
Gitana Dambrauskienė

Turinys

1 skyrius

Supermamos ir auklėjimo krizė. Kaip vaikai tampa tironais	11
Pirmas pavyzdys. <i>Niklas, eilinė diena vienoje pradinėje mokykloje</i>	17

2 skyrius

Kas atsitiko su mūsų vaikais? Apie keksiukus ir neparuoštus namų darbus	21
Valdžią vaikams! Valdžią vaikams?	24
Sara	26
Apie normalų elgesį su vaikais ir normalų jų vystymąsi	27
Kaip vaikas suvokia pasaulį. Pasaulio atspindžiai	29
Klaudija.....	35
Ne pavienis atvejis	38
Imperija kontratakuoja	42
Nuo sveiko prie ligoto. Kodėl svarbiuose debatuose remiamasi klaidingomis prielaidomis.....	46
Interviu su nukentėjusiaja. Kaip mokytojai šiandien jaučiasi mokykloje.....	48
Filipas	53
Keletas pavyzdžių iš mano praktikos.....	55

3 skyrius

Kodėl psichika tokia svarbi	57
Sveikos psichikos fragmentai	60
Kartodami mokomės. Kodėl psichinės funkcijos ima veikti tik nuolat lavinamos	62
Adriano atvejis	65

4 skyrius

Pakopomis žemyn – nuo intuityvaus auklėjimo prie simbiozės	67
Mokyklos imasi veiklos	68
Ką tai reiškia tėvų įvaizdžiui?	69
Klasikinis auklėjimas – žmogaus intuicijos vertė	70
Manuelio atvejis. <i>Mokytoja pasakoja kasdienes istorijas</i>	73

5 skyrius

Pirmasis santykių sutrikimo tipas – partneriškumas. Vaikai prievarta išlaisvinami iš pavaldžiųjų padėties	75
Pasiūla atsižvelgia į vaikų poreikius. Partnerystės koncepcija vaikų darželiuose	78
Gal turite ką paprastesnio? Partnerystės koncepcija mokykloje	85
Martino atvejis. <i>Pradinės mokyklos mokytojas pasakoja apie berniuką, kuris nenori klausytis</i>	89

6 skyrius

Antrasis santykių sutrikimo tipas – projekcija. Tėvai paklūsta vaikams	91
Vaikas, tapęs masteliu	94
Vaikas leidžia pajusti meilę	95
Palikite vaiką ramybėje! Aplinkos spaudimas	99

Kas, jei ne močiutės ir seneliai, palepins vaiką – spaudimas šeimoje	102
Sveno atvejis. <i>Atsitikimas su cheminių reagentų rinkiniu</i>	104

7 skyrius

Trečiasis santykių sutrikimo tipas – simbiozė. Tėvų ir vaiko psichikos susilieja	105
Neuronas „žmogus“	107
Marcelis.....	108
Kaip vaikas simbiozės atveju tampa suaugusio asmens kūno dalimi	110
Vaiko impulsų pasisavinimas.....	111
Vaikas nieko nedaro „tyčia“	113
Refleksiška reakcija į vaiko bandymą užmegzti kūno kontaktą. Simbiozė perauga į prievartą prieš vaikus	114
Poveikis vaikų psichikos raidai	116
Pakeliui į šalį, kurioje vaikai nekenčiami.....	118
Mokytojas prie virtualaus gėdos stulpo – kibernetinis persekiojimas.....	124
Ekskursas: žvilgsnis į ateitį – japonų hikikomorių pavyzdys	126
Pavyzdžiai	129

8 skyrius

Sutrikusi visuomenė.....	133
--------------------------	-----

9 skyrius

Kur mums reikia eiti: atgal prie sveikų santykių – vaikai vėl laikomi vaikais	143
Vaikų darželis ir mokykla – skubiai reikia pokyčių.....	146
Nauji senelių uždaviniai	148
Pokyčių sąlygos: pirma suvokti, tada spręsti	149

1 skyrius

Supermamos ir auklėjimo krizė. Kaip vaikai tampa tironais

Jos kiekvieną vakarą pasirodo vokiečių svetainėse stovinčių televizorių ekranuose – superauklės ir supermamos, stebimos kameros akies, panyra į pakrikusio šeimos gyvenimo kasdienybę. Šeimos kasdienybę, kuri visai nebepanėši į ankstesnius idiliškus vaizdelius. Jų vietoje – nesuvaldomi vaikai, rėkiantys, klykiantys tėvai, broliai, seserys – spalvingi atstovai tos žmogaus išsivystymo pakopos, kuri turėjo tapti mūsų visų ateitimi.

Žinia aiški: Vokietijos vaikus į tiesų auklėjimo kelią gali grąžinti tik griežti metodai, „nulinės tolerancijos“ strategija.

Skandalingos dokumentikos, transliuojamos geriausiu laiku ir apsuptos brangiausių reklamų, perteklius vokiečių televizijos kanaluose dažnai yra smerkiamas kaip šlamštas, vadinamas padugnių televizija arba įvardijamas kaip nemalonus. Tačiau ši dokumentika

taikliai suformuluoja visuomenėje sklindančias idėjas, kaip ir riebios bulvarinių leidinių, esą niekieno neskaitomų, bet visiems žinomų, antraštės. Viena iš šių laidų populiarumo priežasčių yra atpažįstamumas, situacija, kai žiūrovas gali sau tarti: „Juk taip ir yra!“

Laidos parodo būtent tuos mažuosius tironus, kurių vis daugiau mūsų gyvenime. Vaikus, kurių auklėjimas atrodo nekontroliuojamas, vaikus, jau niekuo nebeprimenančius „mielų mažylių“, kurių taip laukė kiekvienas tėvas ir kiekviena mama.

Problema štai kokia: bandymai auklėti, ar turėtume galvoje pseudoauklėjimą, rodomą vakarinėse televizijos laidose, ar jautrų, daug laiko ir pastangų reikalaujantį suinteresuotų tėvų rūpestį vaikais namuose – visi bandymai suvaldyti padėti yra pasmerkti žlugti, kol mes neatsižvelgiame į vieną svarbiausių žmogaus dalių. Sąmoningai ją ignoruojame manydami, kad ji susiformuoja savaime ir deramu laiku savaime tampa tobula. Kalbu apie psichiką.

Dirbdamas kasdien sutinku vaikų ir jaunuolių su įvairiais sutrikimais. Ilgą laiką kaip vaikų psichiatras analizuodamas jų problemas, pastebėjau labai rimtų pokyčių, keliančių didelį nerimą dėl bendruomenės ateities. Deramai neįvertinus šių sutrikimų, rasis vis daugiau jaunuolių bei suaugusiųjų, nesugebančių dirbti ir palaikyti žmogiškų santykių.

Didelė dalis vaikų ir jaunuolių, visose gyvenimo srityse keliančių problemų, remiantis mano ilgamečių stebėjimų metu sudarytu modeliu, yra žmonės, kurių psichinė branda geriausiu atveju yra trimečio vaiko lygio. Kitaip tariant, šie jaunuoliai yra įstrigę ankstyvosios vaikystės psichinėje fazėje, jų kūno ir jų psichikos branda gerokai skiriasi. Dėl to jie niekaip negali užmegzti sveikų santykių su savo aplinka. Bet koks kontaktas su jais atrodo neįmanomas, jie terorizuoja savo artimuosius netoleruotinu elgesiu ir yra visiškai nejautrūs bandymams juos paveikti.

Mano sprendimas sutelkti dėmesį į vaiko psichikos raidą siūlo vienintelę galimybę prasmingai išanalizuoti šią tendenciją ir leidžia sukurti veiksmingo pasipriešinimo strategiją. Iki šiol tai nebuvo daroma, nes visuomenės dalis, atsakingas už auklėjimą ir švietimą, vienijo susitarimas, pagrįstas prielaidomis, priešingomis mano pateiktam problemos įvertinimui. Šį susitarimą galiu apibūdinti kaip tris svarbiausius suaugusiųjų ir vaikų santykių sutrikimus: partnerystę, projekciją ir simbiozę.

Kadangi diskusijų apie teorijas ir sociologines nuostatas, kurioomis pagrįstas tas susitarimas, trūksta, iki šiol praktiškai neturime sprendimų, kurie iš esmės nebūtų tų pačių pedagoginių modelių variacijos. Tačiau pastaraisiais metais bendroji nuomonė vis dažniau svyruoja ir yra rengiamasi bandyti taip pakeisti santykius tarp tėvų, mokytojų, auklėtojų ir vaikų, kad suaugusieji vėl galėtų veiksmingai valdyti švietimą ir auklėjimą. Dabar esame atsidūrę išskirtinėje padėtyje, kai vaikai auklėja savo tėvus ir valdo juos kaip tik užsigeidę, visiškai nedrausminami. Taip yra ne dėl prigimtinio vaikų piktavališkumo, o dėl to, kad šie vaikai nėra psichiškai pajėgūs suvokti savo klaidingo elgesio.

Minėtų trijų santykių sutrikimų tipų aprašymas parodys, kur slypi lemiamos klaidos, nesusipratimai ir kaip rasti išeitį iš šios bėdos.

Nerasime vienos priežasties, dėl kurios susidarė tokia prasta padėtis, gresianti – jei nieko nesiimsime – mūsų taikingos visuomenės egzistencijai. Tai įtakų konglomeratas, lemtingai veikiantis vaiko psichiką. Vaikai, dėl psichikos nebrandumo nesugebantys atskirti tinkamo elgesio nuo nederamo, kaip tik ir užauga tomis pabaisomis bei tironais, prieš kuriuos mes vis dažniau sutrikę nuleidžiame rankas.

Pedagogika, auklėjimo koncepcijos, pamokų formos darželiuose ir mokyklose, taip pat ir kasdienis auklėjimas tėvų namuose –

visa tai tik tuomet bus tinkamai pritaikoma ir naudinga vaikams, kai atsižvelgsime į jų psichikos išsivystymo lygį. Dabar daugelis už auklėjimą atsakingų asmenų tai ignoruoja. Jie, ko gero, mano, kad psichika yra kažkas, kas formuojasi savaime, tarsi tarp kitko. Psichikos raidos sutrikimai atitinkamai suvokiami kaip išorės paveikti, vėliau įgyti pasiligojimai, kurie dažniausiai gali būti išgydyti viską išanalizavus ir pašalinus juos sukėlusias priežastis. Akivaizdžiai netinkamas jaunuolių elgesys praktiškai niekada nesiejamas su jų psichikos branda. Labai sunku įsivaizduoti, kad ir palyginti nekenksmingi dalykai, tokie kaip kartkartinis atsisakymas atlikti įvairias kasdienes užduotis, ir sunkesni atvejai, kaip vagystė ar prievartos panaudojimas, yra kur kas geriau paaiškinami remiantis psichikos brandos procesais nei modeliais, kai atsižvelgiama vien į socialinių įtakų poveikį.

Tokias tendencijas rodo maždaug prieš pusantrų metų respubliką sukrėtęs pavyzdys.

2006 metų lapkritį į antraštes papuolė Emsdeteno miestas, esantis ramiame Miunsterlande. Priežastis, deja, buvo ne koks nors teigiamas įvykis 35 000 gyventojų bendruomenėje, o siaubinga žinia – vietinės realinės mokyklos mokinys, apimtas įniršio, bandė išžudyti bendramokslis ir mokytojus. Apsieita su vienuolika sužeistųjų, palyginti laiminga pabaiga. Vienintele auka tapo pats 18 metų jaunuolis. Dauguma jį pažinojo kaip vienišių, neprognozuojamą kompiuterinių žaidimų fanatiką.

„Tokius padarinius sukėlė visuotinė frustracija ir beprasmybė“, – šiuos savo žodžius žurnalui *Spiegel* leido pacituoti vyriausiasis prokuroras; siautėjusio jaunuolio tėvai patyrė sunkų šoką dėl visiškai netikėto savo sūnaus nusikaltimo.

Pastaraisiais metais tokios žinutės baugina mus vis dažniau, jos lyg kalno, kurio aukščio niekas kol kas nebandė išmatuoti, viršūnė.

Vaikai vėl turės būti laikomi vaikais. Šiandien mes ėmėme laikyti juos sau lygiais mažaisiais suaugėliais ir tokiu būdu nežmonišškai juos varginame.

Michaelis Winterhoffas (g. 1955) – vaikų ir jaunimo psichiatras ir psichoterapeutas, dviejų vaikų tėvas. Studijavo ir dirba Bonoje. Jo knyga „Kodėl mūsų vaikai virsta tironais“ sukėlė tikrą atsiliepiamą audrą Vokietijoje ir iki šiol nedingsta iš perkamiausių knygų sąrašų.

Visi žinome: vaikas – jautrus ir pažeidžiamas; jį reikia gerbti, atsižvelgti į jo norus ir nuomones, įtraukti į partnerišką dialogą. Tačiau apsižvalgykime: dabar dažnai vaikai ima valdyti tėvus. Keturmetis puikiai žino, kad riksmu ir spardymusi anksčiau ar vėliau vis tiek gaus viską, ko nori, o tėvai sutrikę, tačiau didžiudamiesi sako: „Mano vaikas – tikra asmenybė.“ Iš vaikų amžiaus išaugę vyresniųjų negerbiantys jaunuoliai, pasirodo, visiškai netinkami tikram gyvenimui. Mažosios „asmenybės“ užaugusios nesugeba įveikti sunkumų, nenori imtis jokio darbo ir yra neatsparios stresui. Pasaulis ir toliau privalo sukintis pagal jų norus, o jei ne – į paviršių iškyla agresija. Kodėl taip nutinka? Kodėl vien tik gera savo atžaloms linkinčių tėvų vaikai auga egocentriški ir agresyvūs? Kodėl jie virsta mažaisiais tironais ir pabaisomis?

Dr. Michaelis Winterhoffas nusitaiko į mylinčių tėvų širdis. Tėvų, kurie nori tik viena: kad vaikai juos mylėtų. Tačiau kaip tik todėl jie pasiekia visiškai priešingą rezultatą – nejučia namie ir mokykloje įsiviešpatauja tironas.

Autorius aiškina, kodėl motinos turėtų nustoti blaškytis tarp supermamos ir beviltiškos nevykėlės vaidmenų. Jis parodo, ką vaikų darželiai ir mokyklos daro su mūsų vaikų psichika ir kodėl tėvai turėtų liautis mėginti susiliesti su savo vaikais į vieną nedalomą visumą. Jis teigia, kad, norėdami nesužaloti vaiko asmenybės, mes praradome sveiką protą ir užmiršome, kas yra elgesio normos.

Jei auginate vaiką, prieš kurio įniršį dažnai jaučiatės bejėgiai, jei anūkai darosi nevaldomi, o paauglys giminaitis kelia nuostabą aplinkiniams, nes nepripažįsta jokių elgesio normų, – ši negailėstinga, bet teisinga knyga skirta jums.

ISBN 978-9986-16-810-2

www.tytoalba.lt